

TÜRKİYE’NİN ENERJİ POLİTİKASINDA ENERJİ VERİMLİLİĞİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Arş. Gör. İrem YALKI

Okan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

irem.yalki@okan.edu.tr

ÖZET

Dünya’da en fazla kullanılan fosil enerji kaynaklarının sınırlı olması ve bölgeler arasında eşit dağılmaması nedeniyle ülkelerin sürekli, güvenli ve sürdürülebilir enerjiye sahip olmaları için enerji çeşitliliğini arttırmaya yönelik politikalar izlemeleri gerekmektedir. Türkiye ise artan enerji talebini yeni enerji arzı ile karşılamaya çalışmaktadır. Ancak Türkiye’nin enerji kaynakları yetersiz kaldığı için enerji ithalatı her geçen dönem artış göstermekte ve enerji talebini karşılamakta dışa bağımlı bir ülke konumunda bulunmaktadır. Türkiye enerji arz-talep açığını azaltmaya yönelik olarak, hem yerli üretim hem de ithalat yolu ile sağlamış olduğu enerjiyi etkin bir şekilde kullanabilmesi için yeni enerji arzı kaynaklarına yönelmek yerine öncelikli olarak enerji verimliliğini artırıcı politikalar benimsemelidir.

Anahtar Kelimeler: Enerji Politikası, Enerji Verimliliği

JEL Kodları: Q40, Q49

1. GİRİŞ

Mevcut enerji kaynaklarında herhangi bir artış gerçekleştirmeden daha çok enerji üretiminin sağlanması olarak tanımlanabilen enerji verimliliği konusuna son yıllarda dikkat çekilmekle birlikte uygulamaya konulan politikaların yetersiz kaldığı görülmektedir. Enerji verimliliğinin, tüm dünya için önem arz eden bir konu olmasından dolayı, özellikle gelişmiş ülkeler konu ile ilgili çalışmalarını yoğunlaştırmış durumdadır. AB, enerji verimliliği artışını sadece bir enerji ikamesi olarak, enerji politikası aracı değil aynı zamanda bir istihdam politikası olarak da görmektedir. Türkiye ise enerji talebini yeni arz ile karşılamakta ancak enerji kaynakları yetersiz kaldığı için bu durum Türkiye’yi dışa bağımlı bir ülke kılmanın yanı sıra enerji güvenliği sorununu da ortaya çıkarmaktadır.

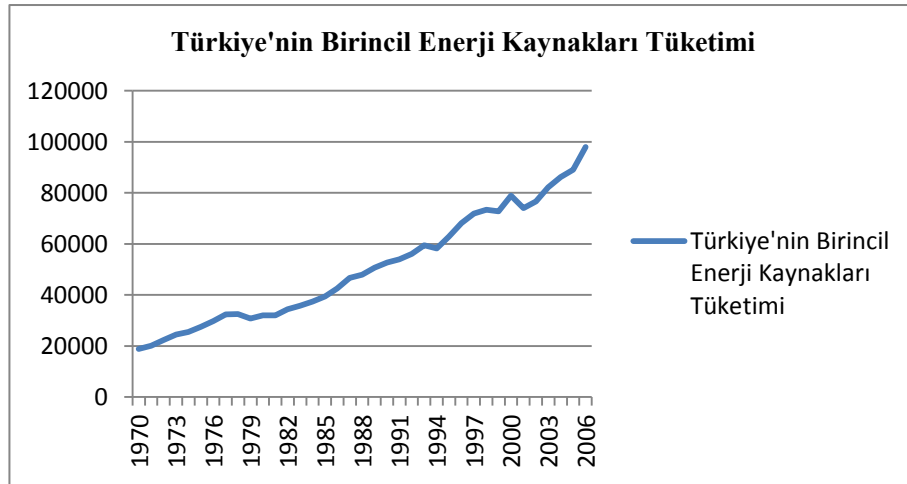
Enerji tüketiminde; enerji güvenliği, yerli üretim olması ve çevreye olan zararlı etkilerin diğer enerji türlerine göre daha az olmasından dolayı, yenilenebilir enerji kaynaklarına olan ilgi son yıllarda önemli ölçüde artış göstermektedir. Yenilenebilir enerjiye ile kıyaslandığında enerji verimliliği, daha etkin, teknolojisi hazır ve ucuz bir politikadır. Ayrıca fosil yakıt veya yenilenebilir enerji kaynaklarından hangi çeşit enerji kullanılırsa kullanılsın enerji verimliliğini sağlayacak teknolojik alt yapıya sahip olunmadığı sürece, tüketilecek olan kaynak etkin olarak kullanılamayacak ve aslında tüketilmesi

İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3 (2013) 202-214
İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of Social Sciences 3 (2013) 202-214

gerekenden daha fazla enerji ihtiyacına yol açacaktır. Türkiye gibi enerji konusunda dışa bağımlı bir ülke, hem enerji güvenliği hem de sahip olduğu enerjiyi etkin kullanması açısından enerji verimliliği politikalarına öncelik vermelidir.

2. TÜRKİYE’NİN ENERJİ GÖRÜNÜMÜ

Enerji tüketimi, bir refah ölçüsü olan GSMH ile paralellik göstermektedir. Kişi başına Gayri Safi Milli Hasılası yüksek olan ülkelerdeki kişi başına düşen enerji tüketimi de aynı ölçüde yüksektir. (Saatçioğlu ve Küçükaksoy, 2004). Türkiye’nin birincil enerji kaynakları tüketimi de artan bir trend göstermektedir. ETKB verilerine göre 1990 yılı baz alındığında 52646 bin TEP olan birincil enerji kaynakları tüketimi 1995 yılında %19,46 artarak 62893 bin TEP, 2000 yılında %49,80 artarak 78865 bin TEP, 2006 yılında ise %86,14 artarak 97995 bin TEP’e ulaşmıştır.

Şekil 1. Türkiye'nin Birincil Enerji Kaynakları Tüketimi
Kaynak: ETKB

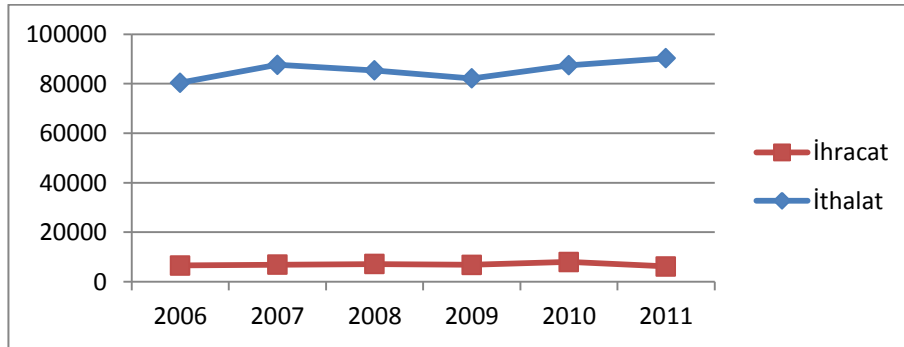
2006 yılı itibariyle Türkiye'nin genel enerji dengelerine bakıldığında ise 2006 yılından 2011 yılına kadar yerli üretim %21,25, ithalat %12,28, ihracat %5,569, birincil enerji arzı %14,89, iç tüketim ve kayıp %0,07, ve toplam nihai enerji tüketimi %12,28 değişim göstermiştir. Bu göstergelerden sadece ihracat ve iç tüketim ve kayıp değerleri azalma göstermektedir.

Tablo 1. Türkiye'nin Enerji Görünümü

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Yerli Üretim	26580	27454	29257	30328	32493	32229
İthalat	80416	87614	85357	82125	87408	90292
İhracat	6571	6926	7184	6830	8009	6205
Birincil Enerji Arzı	99643	107627	106337	106140	109265	114480
İç Tüketim ve Kayıp	4525	4534	3730	2475	3083	4196
Toplam Nihai Enerji Tüketimi	77441	82747	79559	80574	83372	86952

Kaynak: ETKB

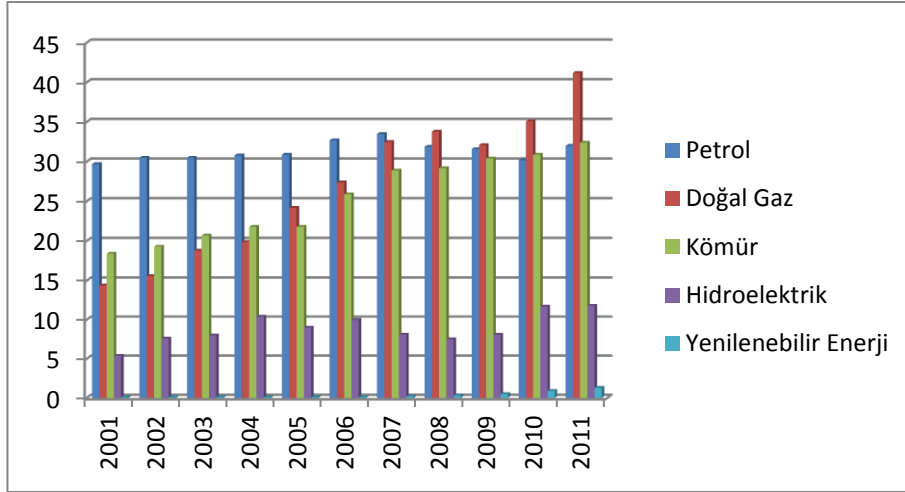
Türkiye'nin nihai enerji tüketiminde yerli üretimin payının çok düşük olmasından dolayı Türkiye enerji talebinin çok büyük bir kısmını ithalat yolu ile karşılamaktadır. Türkiye'nin enerji ithalat ve ihracat değerleri arasındaki farkın büyüklüğü Türkiye'nin enerji gibi hayati önem taşıyan bir konuda ne kadar dışa bağımlı bir ülke olduğunu göstermektedir.

Şekil 2. Türkiye'nin Enerji İthalat ve İhracatının Gelişimi

Kaynak: ETKB

Birincil enerji tüketimi, enerji türlerine göre incelendiğinde Türkiye'de enerji tüketimindeki en büyük paya sahip olan petrolün yerini, günümüzde 2000 yılından beri artış göstermekte olan doğal gazın aldığı görülmektedir. Enerji tüketimindeki en büyük pay fosil yakıtlardan sağlanmakta, yenilenebilir enerji ise en düşük paya sahip olmakla birlikte zaman içerisinde dikkate alınacak bir gelişim göstermemektedir.

Şekil 3. Türkiye’de Birincil Enerji Tüketimindeki Enerji Türlerinin Gelişimi (Milyon TEP)
Kaynak: BP

3. TÜRKİYE’DE ENERJİ VERİMLİLİĞİ

Avrupa Birliği İklim ve Enerji Politikası rekabetçilik, sürdürülebilir gelişme ve arz güvenliği ilkelerini baz alarak şekillenmektedir. Rekabetçilik kavramı; iç pazar, Ar&Ge, temiz kömür, karbon tutma, alternatif yakıtlar, nükleer enerji ve enerji verimliliğini, sürdürülebilir gelişme; yenilenebilir enerji, enerji verimliliği, Ar&Ge, nükleer enerji ve emisyon ticareti; arz güvenliği ise; uluslararası diyalog, Avrupa petrol ve doğal gaz stok yönetimi, enerji depolama ve rafineri kapasitesi, çeşitlendirme ve enerji verimliliğinden oluşmaktadır. Söz konusu üç temel eksenin de tek bir ortak noktası vardır; o da enerji verimliliğidir (Türkiye Enerji ve Enerji Verimliliği Çalışmaları Raporu “Yeşil Ekonomiye Geçiş”,2010). Dünyada olduğu gibi AB enerji politikalarında da stratejik bir öneme sahip olan enerji verimliliği, Türkiye’de günümüze kadar uygulanan enerji politikalarında ihmal edilmiş, genel olarak enerji ihtiyacını enerji arzı ile karşılayan bir politika izlenmiştir. 02.05.2007 tarihinde yürürlüğe giren “Enerji Verimliliği Kanunu” bu konuda atılan önemli bir gelişme olmasına karşın kanunun uygulama alanında yetersiz kaldığı görülmektedir

Sektörlere göre enerji tüketiminin dağılımına bakıldığında ağırlıklı payı sanayi ve konut sektörü oluşturmakta ve bu sektörleri ortalama %20 pay ile ulaştırma sektörü izlemektedir.

Tablo 2. Türkiye'nin Enerji Tüketiminde Sektörlerin Payı

	Konut	Sanayi	Ulaştırma	Tarım	Enerji Dışı
1970	51%	24%	19%	3%	2%
1975	47%	26%	22%	3%	2%
1980	47%	29%	19%	4%	2%
1985	44%	30%	19%	5%	2%
1990	37%	35%	21%	5%	2%
1995	35%	35%	22%	5%	3%
2000	33%	40%	20%	5%	3%
2001	32%	38%	21%	5%	3%
2002	31%	42%	19%	5%	3%
2003	30%	43%	19%	5%	3%
2004	29%	43%	20%	5%	3%
2005	32%	39%	19%	5%	5%
2006	31%	40%	19%	5%	5%
2007	30%	39%	21%	5%	5%
2008	36%	32%	20%	7%	5%
2009	37%	32%	20%	6%	5%
2010	35%	37%	18%	6%	4%
2011	34%	35%	18%	7%	5%

Kaynak: ETKB

Genel olarak sektörel enerji tüketimi dağılımında, 2008 yılı dışında, çarpıcı değişimler olmamakla birlikte 1990'lı yıllara kadar konutlarda tüketilen enerji ilk sırada yer alırken daha sonra bu sıranın sanayi sektörüne geçtiği görülmektedir.

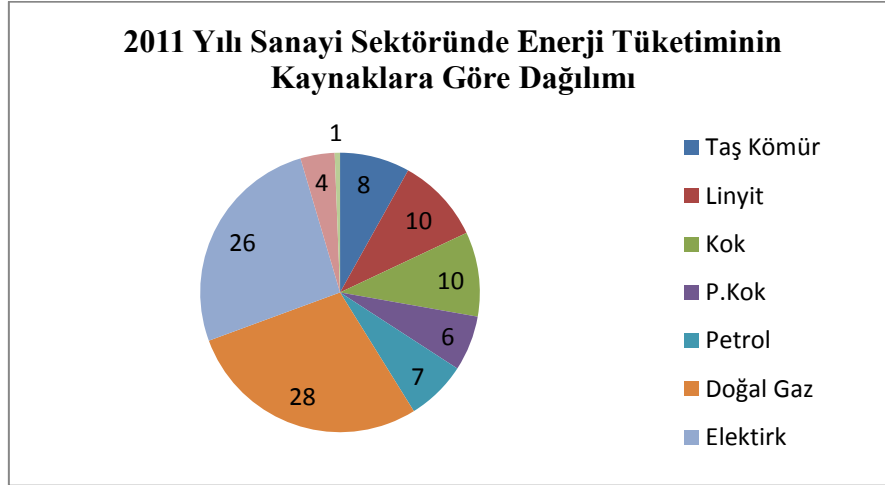
Sanayi Sektöründe Enerji Verimliliği

2008 yılının son aylarında etkisini göstermeye başlayan global kriz nedeniyle tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de meydana gelen durgunluk neticesinde üretimdeki düşüş, sanayi sektöründeki payın bir önceki yıla göre ani bir şekilde %7 düşmesine yol açmış ve bu süreç 2009 yılında da etkisini göstermeye devam etmiştir.

Ülkemizde kişi başına tüketilen enerji, OECD ülkeleri ortalaması ile karşılaştırıldığında dörtte birine karşılık gelmesine rağmen enerji yoğunluğu OECD ülke ortalamasının çok üstündedir. Bu durumun en önemli sebebi ülkemizin sahip olduğu enerji teknolojilerinde enerji verimliliğinin dikkate alınmamasıdır. Gelişmiş ülkelerin verimli olmamasından ve çevreye olan

İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3 (2013) 202-214
İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of Social Sciences 3 (2013) 202-214

zararlı etkilerinden dolayı günümüzde kullanmadıkları çimento, demir-çelik gibi endüstriyel tesislerin Türkiye’de kurulması ve halen faaliyet göstermeleri sonucunda enerji yoğunluğu artmaktadır. (*Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Enerji Raporu, 2012*)

Şekil 4: 2011 Yılı Sanayi Sektöründe Enerji Tüketiminin Kaynaklara Göre Dağılımı
Kaynak: ETKB

2011 yılında sanayi sektöründe enerji tüketim oranlarına bakıldığında, sanayi sektöründe doğal gaz veya elektrik kullanımının payının neredeyse diğer enerji türlerinin toplamına denk geldiği görülmektedir. Sanayi sektöründeki kullanılan enerji kaynaklarının arasındaki doğal gaz ve elektriğe aşırı derecede bağlı bu tabloyu değiştirmek için alternatif enerji kaynaklarının da söz konusu sektörde kullanılması için çalışmalar yapılması gerekmektedir.

Konut Sektöründe Enerji Verimliliği

Binalarda enerji verimliliğinin artırılmasına yönelik uygulamalar, diğer sektörler ile kıyaslandığında daha kolay, basit ve hayata geçirilmesi yönünden daha etkin olan uygulamalardır. Ancak binalarda enerji tasarrufunu yaptırması gereken kişi ile binayı kullanan kişinin her zaman aynı olmaması bu konunun göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Ayrıca yapımı tamamlanmış binalarda yapılacak uygulamaların da maliyeti yüksek olduğu için binalarda enerji verimliliği için alınması gereken önlemler özellikle yeni yapılacak binalarda öncelikli olarak uygulanmalı ve eski binaların da yenilenmeleri teşvik edilmelidir (Eniş,2007).

Binalarda tüketilen enerjinin %75 'e yakın bir kısmının ısı enerjisi olmasından dolayı binalarda enerji verimliliğinin en önemli bölümünü ısı yalıtımı oluşturmaktadır. Isı yalıtımı için ilk olarak yapılması gereken işlem ise bina kabuğunun yol açtığı ısı kaybının en aza indirilmesidir (*Dünyada ve Türkiye’de Enerji Verimliliği*, 2008). Binalarda ısı yalıtımının çok önemli bir unsur olmasından dolayı 8 Mayıs 2000 tarihinde 24043 sayılı “Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği” yayınlanmıştır.

Günümüzde bireysel ısıtma sistemleri, doğal gazın ısıtma amaçlı olarak kullanılmasıyla artış göstermiştir. Bu artışı temel etken bireylerin bütçelerinde ısınma giderinin, artan yakıt fiyatlarıyla, sürekli artış göstermesi ve sonuç olarak bireylerin kendi ısınma kalemlerini hesaplayarak kontrol altına almak istemeleridir. Ancak bireysel ısıtma sistemlerinin merkezi ısıtma sistemine göre daha verimsiz olması, sıcak suyun ısıtılmasında yüksek kapasiteli aletlerin kullanılması gibi sebepler hem ekonomiyi hem de çevreyi olumsuz yönde etkilemektedir. Enerjinin merkezi sistemdeki kadar verimli kullanılamaması nedeniyle, bireyler ısı gideri kaleminin azalacağını düşünmelerine karşın ödedikleri tutar daha fazla olmaktadır. Türkiye’de bireysel ısıtma sistemlerinin artmasına karşın dünyada bölgesel ısıtma sistemleri tercih edilmektedir (Bacanak, 2007). Türkiye’de dünyanın tersinde gelişme gösteren bu duruma, 27075 sayılı 5 Aralık 2008 tarihinde yürürlüğe giren “Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği”nde bir takım sınırlandırmalar getirilmiştir. Bu yönetmeliğe göre “*yeni yapılacak binalarda; toplam kullanım alanının 1000m²’den büyük olması halinde merkezi ısıtma sistemi yapılır.*” maddesi ile bireysel ısıtma sistemlerine olan artışın önüne geçilmeye çalışılmaktadır (*Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği*, 2008).

Ulaştırma Sektöründe Enerji Verimliliği

Ulaştırma sektörü, enerji tüketiminde ortalama %20’lik bir paya sahiptir ve söz konusu sektörün en önemli girdisi enerjidir. Ulaştırma sektörünü oluşturan alt dallara bakıldığında ise sektörün neredeyse karayollarından ibaret olduğu görülmekle birlikte karayollarında kullanılan enerjinin %99’undan fazlası petrole dayalıdır. Bu durumda Türkiye’nin ulaşım sektörünün neredeyse tamamı petrol ithalatına bağımlı durumdadır.

(*Dünyada ve Türkiye’de Enerji Verimliliği*, 2008).

İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3 (2013) 202-214
İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of Social Sciences 3 (2013) 202-214

Tablo 3. Ulaşım Yollarına Göre Yük ve Yolcu Taşımacılığı (Milyon)

Karayolu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Ton km	151421	150912	152163	156853	166831	177399	181330	181935	176455
Yolcu km	168211	163327	164311	174312	182152	187593	209115	206098	212464
Denizyolu									
Ton mil	8100	5738	5400	3929	3477	3830	5189	6001	6154
Yolcu mil	31	21	22	621	670	752	843	847	886
Demiryolu									
Ton km	7562	7224	8669	9417	9152	9676	9921	10739	10326
Yolcu km	5568	5204	5878	5237	5036	5277	5553	5097	5374
Havayolu									
Ton km	285	275	276	321	392	...	...	...	...
Yolcu km	2859	2706	2752	3223	3992	...	...	...	...

Kaynak: TÜİK

Ulaştırma sektöründe, halkın yaşam kalitesinin artmasıyla birlikte kişisel araç kullanımında devamlı artış gösteren bir talep görülmektedir. 1950 yılından itibaren taşıt sayısında 2001 ve 2002 yılları dışında devamlı bir artış görülmektedir. 2001 yılında yaşanan kriz ve toparlanma süreci nedeniyle kişilerin araçlarını satması veya araç alımlarındaki talebin düşüş göstermesi neticesinde bu yıllarda taşıt sayısında azalma görülmüştür.

Tablo 4. Türkiye’de Karayollarında Taşıt ve Yolcu Sayısı

YILLAR	TAŞIT-KM	TON-KM	YOLCU-KM
1950	558	957	2597
1955	1204	2406	10831
1960	1563	3678	10880
1965	3394	8415	24931
1970	6477	17447	41311
1975	13432	29424	68395
1980	15343	37507	73127
1985	18667	45634	91566
1990	27041	65710	134991
1995	34833	112515	155202
2000	56151	161552	185681
2001	52631	151421	168211

2002	51664	150912	163327
2003	52349	152163	164311
2004	57767	156853	174312
2005	61129	166831	182152
2006	64577	177399	187593
2007	69609	181330	209115
2008	69771	181935	206098
2009	72432	176455	212464
2010	80124	190365	226913

Kaynak: KGM

Karayollarında her geçen dönem artış gösteren taşıt sayısı, tamamen petrole bağımlı olan sektörün enerji tüketiminde ciddi bir paya sahip olmasına neden olmaktadır.

Enerji tüketiminde ulaştırma sektörünün payını düşürmek amacıyla, karayollarında yoğunlaşmış durumda bulunan sektörün ağırlığı diğer alanlara da kaydırmalı özellikle deniz yolu ve demir yolu taşımacılığına gereken yatırımların yapılması gerekmektedir. Eski araçların çevreye olan olumsuz etkileri nedeniyle devlet, eski araçların trafikten çekilmesi için vergi yükünün arttırılması, gibi birtakım yasalar ile bu durumun önüne geçmeye çalışmalıdır. Ayrıca toplumu bu konuda bilinçlendirmek amacıyla yakıt tüketimi etiketlemesi gibi araç seçiminde etkili olabilecek uygulamalar getirilmelidir (Soruşbay, 2011).

İletim ve Dağıtım Alanlarında Enerji Verimliliği

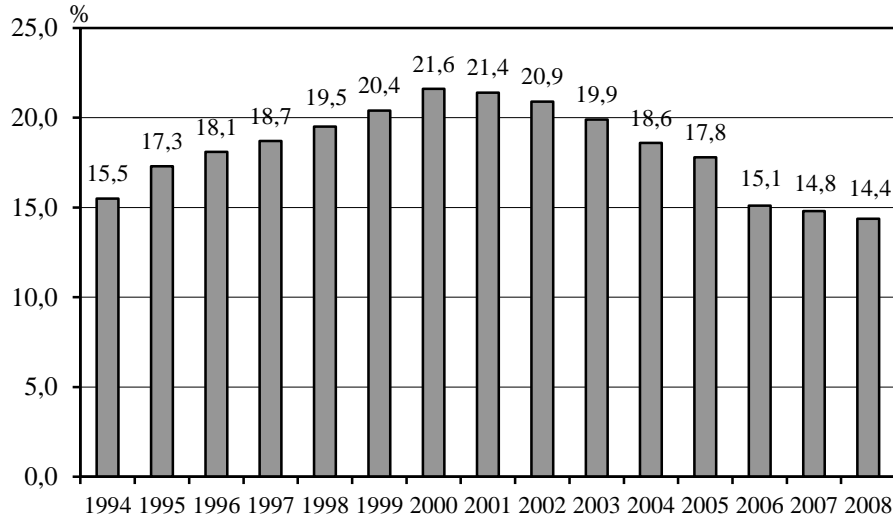
Türkiye'deki iletim ve dağıtım kayıpları Tablo 5'de görüldüğü üzere 1994-2000 yılları arasında devamlı bir artış içerisindedir. 2000 yılından sonra bu oran azalma eğilimine girmiş olmakla birlikte 2005 yılında %2,7'lik ani bir düşüş yaşanmış ve her geçen sene kayıp-kaçak oranı daha az bir oranla da olsa düşmeye devam etmektedir.

İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3 (2013) 202-214
İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of Social Sciences 3 (2013) 202-214

Tablo 5. Türkiye Elektrik Enerjisi Şebeke Kayıplarının Yıllar İtibariyle Gelişimi

YILLAR	ŞEBEKEYE VERİLEN	ŞEBEKE KAYBI					
		İLETİM	%	DAĞITIM	%	TOPLAM	%
1985	34054,5	1611,4	4,7	2734,5	8,0	4345,9	12,8
1990	54407,1	1787,2	3,3	4893,1	9,0	6680,3	12,3
1995	81858,6	2034,9	2,5	11733,9	14,3	13768,8	16,8
2000	122488,9	3181,8	2,6	20574,1	16,8	23755,9	19,4
2001	120831,5	3374,4	2,8	19954,3	16,5	23328,7	19,3
2002	127315,0	3440,7	2,7	20491,2	16,1	23931,9	18,8
2003	136406,3	3330,7	2,4	20722,0	15,2	24052,7	17,6
2004	145529,2	3422,8	2,4	19820,2	13,6	23243,0	16,0
2005	156105,0	3695,3	2,4	20348,7	13,0	24044,0	15,4
2006	170116,3	4543,8	2,7	19245,4	11,3	23789,2	14,0
2007	184204,0	4523,0	2,5	22123,6	12,0	26646,6	14,5
2008	190551,3	4388,4	2,3	23093,1	12,1	27481,5	14,4
2009	187431,3	3973,4	2,1	25018,0	13,3	28991,4	15,5

Kaynak: TEİAŞ

Şekil 5. Türkiye’de yıllar itibarıyla TEDAŞ kayıp-kaçak oranları

Kaynak: OİB

Kayıp-kaçak oranlarındaki bu düşüşteki en önemli etken TEDAŞ'ın özelleştirilmesidir. TEDAŞ'ın özelleştirilmesindeki amaçlar arasında kayıp/kaçak oranlarında azalma sağlanması da yer almaktadır ve bu konuda başarılı olduğu da istatistiklerde açıkça görülmektedir.

Türkiye'nin dağıtım alanındaki teknik en önemli kayıp miktarı, en çok ihmal edilmiş olan, alçak gerilimli hatlarda meydana gelmektedir. Bu kayıp miktarını orta gerilimli enerji nakil hatları izlemektedir. Alçak gerilimli hatlar özellikle kırsal alanlarda mesafelerin uzun olması sebebiyle akım taşıma kapasitesi daha yüksek iletkenler kullanılmasını gerektirmektedir. Transformatör güçleri küçültülüp, sayıca çoğaltıldıkları takdirde çok uzun tesis edilmiş olan alçak gerilim hatları önemli ölçüde kısacaktır. Bunun yanı sıra dağıtım şebekelerinin alıcılarının dengesiz yük yapısından olmasından dolayı özellikle OG/AG transformatör ve alçak gerilim hatlarının dengeli yüklenmesinde gereken dikkat gösterilmelidir. Teknik olmayan kayıplar ise Türkiye'deki kaçak elektrik kullanımından kaynaklanmaktadır. TEDAŞ'ın özelleştirilmesi ile birlikte bu alandaki kayıp oranı azalsa da günümüzde hala kayıp kaçak oranları uluslararası düzeyde kabul edilebilir değildir (*Dünyada ve Türkiye'de Enerji Verimliliği*, 2008).

İletim ve dağıtım sistemindeki kayıplara ayrı ayrı baktığımızda iletimde ortalama %2-3, dağıtımda ise ortalama %15 değerlerindedir. Tüketim için kullanılması öngörülen enerjinin iletim ve dağıtımdaki toplam kayıp oranı 2009 yılında %15,5'dir. Bu oran Almanya ve Japonya'da yaklaşık %5, Güney Kore'de %4 ve ABD'de %7 olduğu göz önüne alındığında Türkiye'nin iletim ve dağıtım alanındaki kayıpları açısından ne kadar yol kat etmesi gerektiği açıkça görülmektedir. (*Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Enerji Raporu*, 2012)

SONUÇ

Gelişmekte bir ülke olarak Türkiye'nin enerji talebi her geçen dönem artış göstermekte ve Türkiye artan enerji talebini yeni enerji arzı ile sağlamaktadır. Yerli kaynakların enerji tüketiminde çok az bir paya sahip olmasından dolayı Türkiye enerji konusunda dışa bağımlı bir ülke konumunda bulunmaktadır. Türkiye'nin enerji konusunda dışa olan bağımlılığını azaltmak için enerji çeşitlendirmesine yönelmesi uygulayabileceği önemli bir politika olmakla birlikte gerek yerli üretim gerekse de ithalat yolu ile karşılanacak enerjiyi etkin bir biçimde kullanılacak alt yapı ve teknolojilere sahip olunmadığı takdirde tüketim miktarından daha fazla miktarda enerji ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Sahip olunan enerjiyi etkin bir biçimde kullanmak için öncelikli olarak enerji tüketiminde en yüksek paylara sahip sanayi, konut, ulaştırma ile iletim ve dağıtım alanlarındaki enerji verimliliği konusunda yapılabilecek

- İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3 (2013) 202-214
- İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of Social Sciences 3 (2013) 202-214

uygulamalara dikkat çekilmelidir. Özellikle iletim ve dağıtım alanlarındaki kayıplar göz önünde bulundurulduğunda enerji arzında artış gerçekleştirilmesine rağmen söz konusu kayıplar nedeniyle sahip olunan enerji etkin kullanılamamaktadır. Sonuç olarak, Türkiye'nin enerji politikasında uygulaması gereken öncelikli politika yeni enerji arzı kaynaklarına yönelmek yerine, enerji verimliliğini arttırmaya yönelik olmalıdır.

KAYNAKÇA

- Bacanak, İ. "Konutların Isıtılmasında Isı Ölçüm ve Gider Paylaştırma Sistemleri Yolu ile Enerjinin Verimli Kullanılması". Enerji Verimliliği Kongresi Bildiriler Kitabı. Ankara: Cem Web Ofset Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi. 77-82
- Eniş, A. (2007, Mayıs). "*Binalarda Enerji Verimliliği*". Enerji Verimliliği Kongresi Bildiriler Kitabı. Ankara: Cem Web Ofset Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi. 63-66.
- Türkiye Enerji ve Enerji Verimliliği Çalışmaları Raporu "Yeşil Ekonomiye Geçiş". (2010, Haziran) ENVER Enerji Verimliliği Derneği, Iconomy Vezir Consultancy.
- TMMOB Makina Mühendisleri Odası,. *Dünyada ve Türkiye'de Enerji Verimliliği*. (2008, Nisan). Ankara, Ankamat Matbaacılık Ltd. Şti.
- World Energy Council Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi. *Enerji Raporu 2012*. (2012, Aralık). Ankara, DEK – TMK.
- Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği. (2008, Aralık). *Resmi Gazete*. s.27075.<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.13594&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch> (Erişim Tarihi: 15.03.2013)
- BP Statistical Review of World Energy (2012, Haziran) www.bp.com/statisticalreview (Erişim Tarihi: 04.03.2013)
- Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi Enerji Raporu, 2012 <http://www.dektmk.org.tr/upresimler/enerjiraporu2012.pdf> (Erişim Tarihi:01.04.2013)
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı-ETKB http://www.enerji.gov.tr/index.php?dil=tr&sf=webpages&b=y_istatistik&bn=244&hn=244&id=398 (Erişim Tarihi: 12.02. 2013)
- Karayolları Genel Müdürlüğü- KGM<http://www.kgm.gov.tr/Sayfalar/KGM/SiteTr/Istatistikler/Istatistikler.aspx> (Erişim Tarihi: 01.04.2013)
- Özelleştirme İdaresi Başkanlığı- OİB <http://www.oib.gov.tr/tedas/tedas.htm> (Erişim Tarihi: 03.04.2013)
- Saatçioğlu, C ve Küçükaksoy, İ. (2004, Aralık). "*Türkiye Ekonomisinin Enerji Yoğunluğu ve Önemli Enerji Taşıma Projelerinin Ekonomiye Etkisi*". 11. 19-41.<http://sbe.dumlupinar.edu.tr/11/19-41.pdf> (Erişim Tarihi: 03.03. 2013)

- İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 3 (2013) 202-214*
- İ. Yalkı / Nevşehir Hacı Bektaş Veli University Journal of Social Sciences 3 (2013) 202-214*

- Soruşbay, C. (2011, Ocak). “Ulaştırma Sektöründe Enerji Verimliliği” UEVF2011, 2.Ulusal Enerji Verimliliği Forumu.<http://www.uevf.com.tr/uevf2/2011sunumlar/CemSorusbay.pdf> (Erişim Tarihi: 03.03.2013)
- TUIK. http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?tb_id=52&ust_id=15 (Erişim Tarihi: 01.04.2013)
- Türkiye Elektrik İletim A.Ş.- TEİAŞ<http://www.teias.gov.tr/istatistik2009/index.htm> (Erişim Tarihi: 03.04.2013)